

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЦІННІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ
І ВИКЛИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали
II Міжнародної науково-методичної конференції
(Суми, 28-29 травня 2021 року)

Суми 2021

УДК: 341-044.247:37.013
Ц62

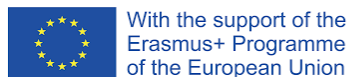
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Завгородня В. М., канд. юрид. наук, доцент
Куліш А. М., д-р юрид. наук, професор, заслужений юрист України
Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент
Самойленко Є. А., канд. юрид. наук, доцент
Славко А.С., канд. юрид. наук
Чурилова Т. М. канд. юрид. наук, доцент
Швагер О. А., асист. кафедри МЄПЦПД СумДУ

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту права СумДУ (протокол № 10 від 10 червня 2021 р.)

Ц62 Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матер. II Міжнар. наук.-метод. конф. (Суми, 28-29 травня 2021 р.) / ред. колегія : В.М. Завгородня, А.М. Куліш, та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2021. – 173 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти, вчителів шкіл, виголошені в рамках II Міжнародної науково-методичної конференції «Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції», присвяченої актуальним питанням європейських студій, педагогіки, політики, історії та права і проведеної в рамках реалізації освітнього проекту «600115-ERP-1-2018-1-UA-ERPJM0-MODULE Впровадження в Україні цінностей Європейського Союзу», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти, аудіовізуальних засобів та культури (напряму Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

Позиція організаційного комітету II Міжнародної науково-методичної конференції «Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції» не завжди збігається із міркуваннями, висловленими учасниками. У збірнику збережено авторські орфографію, пунктуацію та стилістику. Відповідальність за достовірність даних та дотримання принципів академічної доброчесності несуть учасники конференції.

© Сумський державний університет, 2021

Євдокименко Г.О. ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ЦІННІСТЬ: МАЙБУТНЄ ДЛЯ УКРАЇНИ	63
Жаркова Р.Є. LIFELONG LEARNING: РОЛЬ ОСВІТИ У ПРОЦЕСАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	68
Завгородня В.М. ЦІННОСТІ В ПРАВІ В КОНТЕКСТІ СОЛІДАРИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: KEYС ПОСТМАЙДАННОЇ УКРАЇНИ	73
Касьян А. В. РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ У РОЗВ'ЯЗАННІ ВОЄНОГО КОНФЛІКТУ В ХОРВАТІЇ ТА ПОДОЛАННІ ЙОГО НАСЛІДКІВ.....	77
Качур В.О. РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЦІННІСНОЇ ОСНОВИ СОЛІДАРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА НУБІП УКРАЇНИ).....	82
Корнева Т. В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛУХАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ.....	88
Кучеренко Д. С. ПОНЯТІЙНО-ПРАВОВЕ МИСЛЕННЯ У ДАВНІЙ ГРЕЦІЇ: ПІЗНЬОЕЛЛІНІСТИЧНИЙ СКЕПТИЦИЗМ	92
Metodijeva N. EU VALUES AND EUROPEAN INTEGRATION (EXPERIENCE OF NORTH MACEDONIA).....	97
Наумов А. С. ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ: НЕОБХІДНИЙ ПРОЦЕС СТАБІЛІЗАЦІЇ ПОСТКОНФЛІКТНОГО СУСПІЛЬСТВА	100
Негрій Ю.М. РОЛЬ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У СУЧАСНИХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ	106
Панкратова В.О. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	110
Плотнікова М.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ОСВІТУ: ПРИНЦИП НЕДИСКРИМІНАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ОКУПАЦІЇ ЧАСТИНИ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	115
Протосавіцька Л.С. ЦІННОСТІ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	119

**РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯК
ЦІННІСНОЇ ОСНОВИ СОЛІДАРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ
ДЕРЖАВИ І ПРАВА НУБІП УКРАЇНИ)**

Качур В.О.

*кандидатка юридичних наук, доцентка
Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

Важливу роль не лише у формуванні громадянського суспільства, а й у забезпеченні соціальної стабільності та територіальної цілісності держави відіграє правова культура [3]. Вона дозволяє сформуванню філософії сталого розвитку у населення, розуміння цінностей та потреб стейкхолдерів, залучення індивідів до системи правових цінностей та правовий супровід усієї діяльності, спрямованої на досягнення цілей сталого розвитку, окреслених у підсумковому документі Саміту ООН зі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [4, с. 216].

Фундамент правової культури становлять правові цінності, що охоплюють правові потреби, правові інтереси та емоційно-правові переживання особи. Саме вони визначають ціннісно-правові установки людини, її ціннісно-правову орієнтацію та знаходять прояв у її правовій позиції. Чим вищий рівень правової культури, тим більше людина готова до правомірної поведінки та позитивно налаштована до правової дійсності. Крім того, правова культура дозволяє переосмислити роль і значення державних і правових інституцій для забезпечення сталого розвитку як на буденному, так і науковому рівні.

Наукова категорія “правова цінність”, яка є центральною у розумінні не лише правової культури, а й Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року, є збірною і включає в себе такі поняття, як “цінність” і “право”. Кожне з них також є неоднозначним, що зумовлює її міждисциплінарну природу. Ключовою ознакою поняття “цінність”, що дозволяє її відрізнити від суміжних філософських категорій є “значимість” (“значущість”),

«значення»), а не фактичність (наявність чи відсутність) [2, с.55]. Крім того, явища можуть мати позитивне чи негативне (війни, хвороби, злочини) значення для суб'єкта. Тому цінність пов'язують лише з позитивним значенням. Усе, що має негативне значення для суб'єкта, є «нецінності». Ужиток таких термінів як «антицінність», «псевдоцінність» і «контрцінність» є некоректним. У ситуаціях, коли явище не має жодного значення для суб'єкта – ні позитивного, ні негативного, мова про цінності не ведеться взагалі.

Здійснений нами аналіз феномену цінності дозволив виокремити такі її властивості: 1) ключовою ознакою категорії «цінність» є її «значимість» («значущість», «значення»); 2) цінності суб'єкт вибудовує у процесі своєї життєдіяльності, починаючи зі стадії цілепокладання; 3) когнітивним компонентом цінності виступають знання, які дозволяють суб'єкту виокремити властивості явища, які будуть оцінені ним на предмет їх значущості; 4) емоційним компонентом цінності є оцінка, за допомогою якої суб'єкт лише фіксує належне, стверджує свій інтерес та з'ясовує, чи це відповідає його потребам і тим самим є значущим для нього; 5) оцінка є процесом чи процедурою надання певним явищам цінності (поцінування або заперечення), розглядаються як передумова встановлення цінності і складається з суб'єкта та об'єкта оцінки, а також її об'єктивної та суб'єктивної сторони; 6) цінність не можна окремо ототожнювати ні з суб'єктом та його потребами, ні з об'єктом оцінки, наділеним певними властивостями, оскільки взяті самі по собі вони цінності не дають; 7) процес чи процедура встановлення цінності передбачає виконання послідовно певних розумово-емоційних дій; 8) цінності мають суто соціальну природу; 9) одне і те ж явище може мати різну цінність для різних суб'єктів. В результаті це дало підстави визначати цінності як явища об'єктивного світу (матеріальні та духовні), що мають значення для суб'єкта при здійсненні ним життєвого вибору.

Соціальна система охоплює різні види підсистем, що в своїй основі використовують власні нормативні регулятори суспільного життя. Будь-яка з цих підсистем, будь це економічна, політична, релігійна, моральна чи правова, містить власний набір цінностей, що становлять їх аксіологічний фундамент. Тому згадані вище

загальні риси цінності будуть притаманні цінностям будь-якої із вказаних підсистеми соціальної системи. Більше того, вони будуть повторюватися, але вирізняти їх буде характер того суспільного явища, що окреслюватиме предмет суспільного регулювання (економіка, політика, право, релігія, мораль тощо).

Щодо правової системи, де суспільне регулювання обумовлюється специфічними властивостями права, правові цінності набувають вищого рівня нормативності. Тому правові цінності є тими матеріальними чи духовними явищами об'єктивного світу, що мають значення для суб'єкта права при здійсненні ним правового вибору.

У даному контексті правовий вибір ми розуміємо як намір суб'єкта права вчиняти будь-які правомірні дії з метою досягти певного правового результату. Наміри особи зумовлюються правовою позицією особи, яка засвідчує внутрішньо усвідомлену готовність людини до правової поведінки, що ґрунтується на її ціннісно-правових установках і правовому світогляді та відображає її ставлення до правової дійсності [1, с.10].

Ціннісно-правові установки становлять ядро правової позиції особи, тому що дозволяють суб'єкту усвідомити власну оцінку об'єкта та визначають готовність діяти щодо нього відповідно до наявної системи правових цінностей.

Тому знання про систему правових цінностей, покликаних визначати ціннісно-правові установки суб'єкта права, має неабияке значення для вироблення ефективних освітянських підходів до формування високої правової культури населення. Водночас вони базуються як на правових цінностях Європейського Союзу, так і на цінностях, притаманних винятково українському суспільству.

У Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі – НУБіП України) освітні підходи до формування правової культури напряму залежать від того, з яким студентським контингентом працює той чи інший науково-педагогічний працівник, як правило, юридичного факультету.

Якщо брати до уваги студентів юридичного факультету, то формування їхньої правової культури носить безперервний процес від першого дня їх навчання до отримання диплому. Тут левову

частку освітньої роботи щодо формування ціннісно-правових орієнтацій майбутніх правників здійснює кафедра теорії та історії держави і права (далі – кафедра). Науково-педагогічні працівники кафедри при викладанні обов'язкових правничих дисциплін, як-от: «Історія держави і права зарубіжних країн», «Історія держави і права України», «Теорія держави і права», «Юридична деонтологія» та «Філософія права» головні акценти зміщують саме на висвітлення аксіологічно-правового виміру правової реальності, яка, як відомо, включає правовий досвід (історія держави і права, історія філософії права), правову дійсність (теорія держави і права, юридична деонтологія, філософія права) та правове майбутнє (правова соціологія). Про це свідчать робочі навчальні програми, спрямовані на вироблення у майбутніх правників поваги до таких європейських правових цінностей, як верховенства права, добре врядування, принцип людиноцентризму, різноманітності, людської гідності та інших. Ці ціннісні ідеї знаходять своє відображення і в науковому доробку кафедри, до якого ми зараховуємо і творчі наукові роботи студентів (конкурсні роботи, тези доповідей тощо).

Не залишається поза увагою ціннісно підходу і викладання вибіркокових навчальних дисциплін, серед яких «Правові традиції та новації», «Гендерний принцип у праві», «Правова думка України», «Право і держава сталого розвитку», «Ціннісні орієнтири права».

Крім того, значна робота колективу кафедри спрямована і на проведення різного роду правових просвітницьких заходів. Починаючи з 2012 року кафедра щорічно проводить «Тиждень правових знань у НУБіП України», до участі в якому залучаються як правничий, так і студенти інших неправничих спеціальностей. З науковим доробком кафедри, його правовою просвітницькою роботою можна ознайомитися на сторінці кафедри (<https://nubip.edu.ua/node/1433>) та у соціальних мережах (Facebook, Instagram).

Щодо студентів, які навчаються на неправничих спеціальностях, то формування правової культури обмежене часовими рамками (як правило, одним навчальним семестром) та навчальними планами того чи іншого факультету чи навчально-наукового інституту. На жаль, доводиться констатувати, що є деякі структурні підрозділи НУБіП України, які виключили з навчальних

планів навчальну дисципліну «Правова культура особистості» або замінили її на навчальну дисципліну з вузькою правовою тематикою, дотичною до їхнього фаху.

Але повернемося до тих структурних підрозділів, які усвідомлюють значення належного рівня правової культури своїх студентів не лише як майбутніх спеціалістів, а й активних члені громадянського суспільства. У 2014 році керівництвом Університету разом із кафедрою було зніційовано викладання навчальної дисципліни «Правова культура особистості». Її метою стало вироблення правового мислення і культурного стилю правомірної поведінки у повсякденному житті як у міжособистісних відносинах, так і при спілкуванні із представниками судових та правоохоронних органів. Досягнення цієї мети ми здійснюємо шляхом вирішення трьох завдань, що складають три змістові модулі цієї навчальної дисципліни. Модуль 1 «Правова культура особистості, її місце і значення в правовій системі суспільства» дозволяє з'ясувати загальні компоненти, які складають правову культуру особи (правова свідомість; правові відносини; законність і правопорядок; правомірна діяльність суб'єктів; право; державно-правові інститути; юридична техніка; юридичний акт тощо). Модуль 2 «Правова культура особистості в механізмі правового регулювання» спрямований на з'ясування особливостей правової культури на кожній із стадій правового регулювання суспільних відносин, а модуль 3 «Правова культура особистості в механізмі правового примусу» дозволяє пояснити студентам суть таких явищ як правопорушення та юридична відповідальність. На цих факультетах також проводиться правова просвітницька робота. Науково-педагогічні працівники регулярно проводять правові конкурси, вікторини, різні інтерактивні заняття, запрошують практиків-правників тощо.

Ми впевнені, що високий рівень правової культури українського суспільства потрібно плекати. Тому солідаризуватись усім в єдине громадянське суспільство нам допоможе не лише освіта, а й регулярна правова просвіта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Качур В.О. Категорія «цінність» у теорії правової культури: до визначення поняття. *Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал*. 2020. 11(1). С. 6-12.

2. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. М. : Республика, 1998. 413 с.

3. Golovko L., Kachur V., Protosavitska L., Zasukha L. The Role of Legal Culture in Maintaining Social Stability and Countering Separatist Movements: Case of Ukraine. *European Journal of Sustainable Development* (2020), **9**, 1, 294-299/

4. Kachur V., Khomiachenko S., Moriak-Protopopova Kh, Protosavitska L. Legal Culture as a Condition for Sustainable Development of Ukrainian Society. *European Journal of Sustainable Development* (2020), **9**, 4, 211-218.